

Čtyři stupně duchovně-duševních zážitků a jejich karmické propojení

*Stupňování zážitků ve čtyřech etapách a jejich příčiny
z hlediska duchovní vědy · Účinek těchto procesů na průběh
nemoci · svátá Terezie · Studium těchto procesů pomáhá
lékaři
ovládnout terapii · Karmické vztahy a propojení · Posuzování
svobodné vůle a odpovědnosti*

Moji milí přátelé!

Ve včerejších úvahách budeme ještě trochu pokračovat, abychom hlouběji nahlédli do celé bytosti člověka. Právě na zmíněných jevech můžeme vidět ten nejdůležitější znak přechodu od zdraví k nemoci. Chtěl bych vám proto poněkud objasnit jev, který se nachází mezi jistými patologickými cestami, vnesenými do lidského vývoje, a jedním způsobem přirozeného zasvěcení jakožto vývojovým proudem; tento jev nacházející se uprostřed mezi patologickými proudy lidské povahy a proudem zasvěcení je zároveň spřízněn jak s jedním, tak s druhým proudem. Tento vývojový rys lidské bytosti bych vám chtěl poněkud objasnit.

Typickou osobností s takovými vývojovými rysy je právě včera ^{první} zmíněná svátá Terezie, * ale můžeme pozorovat ^{stadium} ¹

¹ Blíže k její osobnosti viz R. A. Powell, *Hermetická astrologie a biografika*,

ještě mnoho dalších. Budeme-li sledovat cestu vývoje těchto osobností, zjistíme, že u nich dochází k určitému druhu vstupu duchovního světa do horizontu vnímání člověka. Líčení bude přirozeně obtížné, protože v obvyklé řeči vlastně nemáme slova, která potřebujeme, abychom tyto abnormální stavy mohli přesně charakterizovat. Ale to, co vám chci říci, bude zajisté srozumitelné. To, co vstupuje dovnitř duševního obzoru, nazývají tyto osobnosti v prvním stadiu vstupem do prvního příbytku Boha. Tento vjem v prvním stadiu působí jako prostá „přítomnost“. Zmíněné osobnosti shledávají, že nemají přesnou vizi toho, co prožívají jako přítomnost určité duchovní bytosti, zato však - zejména když se prožitek chýlí ke konci - zřetelně vnímají, že dotyčná bytost zde byla spolu s nimi. O spolubytí se zmiňují zcela všeobecně a je tím prvním; a jsou-li dotyčné osobnosti v tomto stadiu vývoje, tak se dokonce vzpírají, když jim někdo jiný vypravuje o vizích a jejich podobách, protože tvrdí, že jejich zážitek je mnohem vroučnější, intimnější a pravdivější. Jsou v tomto svém zážitku natolik ponořeni, že mají pocit, že nadpřirozené vidění nesmí dospět až ke konkrétní podobě, ale musí prostě být pouze obecným zážitkem přítomnosti. To je první stadium.

druhé stadium a více Po vstupu do druhého stadia tyto osobnosti již vypravují o opravdovém obrazném vnímání přítomných duchovních bytostí. Především vypravují o vnímání dotyků, o duchovním kladení rukou, nebo dokonce o dotyku na čele a podobně, aniž by zprvu měly vizi, připomínající zrakový vjem. Tyto stavy se však mohou stupňovat až ke vizi, připomínající zrakový vjem. Takováto osobnost před sebou vidí například Ježíše jako skutečnou osobu. To je zpravidla již druhé stadium. Zvláštností je, že osobnosti, které vstoupí z prvního stadia do druhého stadia, vůbec necítí, že - když jim někdo jiný vyprávěl o druhém stadiu - se tomu dříve vzpíraly. Toto jasné vzpomínkové propojení obou stadií zde chybí. Osobnosti žijí zcela intenzivně právě v jednotlivých stadiích.

&

Pozoruhodný je prožitek třetího stadia, které tyto osobnos- ^{třetí} ^{stadium} ti líčí ve všech směrech s výraznou barvitostí. Vypravují o tom, jak s příchodem svého prožitku prošly něčím nesmírně bolestným. Kdybychom je mohli pozorovat během tohoto zážitku, viděli bychom, že zážitek bolesti skutečně provázejí sténáním apod., prostě bolest prožívají stejným způsobem, jakým se prožívají bolesti, které mají svůj původ ve fyzickém a éterném těle. Zvláštní však je, že tyto osobnosti nakonec dospějí tak daleko, že po bolesti dychtí a považují ji za něco, co chtějí mít, protože považují za přirozené, že zážitku lze správným způsobem dosáhnout prožitím bolesti.

Pak postupují dál až k tomu, že si bolest vnitřně mění. ^{proměna} ^{zážitku} ^{bolesti} Jde o velmi zajímavé stadium, kdy se bolest skutečně stane radostným až slastným pocitem, přestože zůstane stejná. Zážitek tedy pokračuje až k nástupu bolesti, kdy objektivní stav sice zůstává stejný, ale vjemy v duchovním smyslu dále pokračují. Kdybychom tuto osobu mohli okamžitě vyvést z duchovního vytržení, pociťovala by bolesti jako každý jiný nemocný člověk; totéž se v ní děje, když se opět vrací z nejvyššího stadia zážitku. Ale zde již nemá pocit, že k ní přichází duchovní bytost, ale že se sama povznesla do duchovního světa; pocity bolesti se v tomto stadiu proměňují (řekli bychom: subjektivně, ale výrazy zde zcela nesouhlasí) až do pocitu slasti.

A potom nastupuje zobektivizování, symbolická objektivizace bolesti. Když se tato osobnost opět vrátí ze svého zážitku a vzpomíná si na něj (a právě u tohoto nejvyššího zážitku je většinou přítomná zřetelná vzpomínka), líčí: Seraf nebo cherub, který stál vedle ní, jí vbodl do útrobu meč, což jí způsobilo strašnou bolest; a když meč vytáhl, vytáhl s ním ven také vnitřnosti, a právě po tomto vytažení vnitřností nastal nanejvýš slastný zážitek pramenící z přítomnosti Boha.

*paralelní
zážitky a
zážitek
přítomnosti* Tato zpravidla po sobě následující stadia můžeme opravdu přesně sledovat na základě anthroposofického poznání.² První stadium sestává z toho, že organizace Já (když uplyne předběžné stadium, které jsem včera popsal a podle včerejších po sobě následujících nákrusů tedy začalo druhé stadium) k sobě přitáhne astrální tělo a společně s ním prožívá, aniž by takto vzniklé spojení organizace Já a astrálního těla normálně hluboce zasahovalo do fyzického a éterného těla. Takže to, co v obvyklém vědomí nikdy nenastává, prožívají tyto osoby v polobdelém nebo čtvrtěčném či tříčtvrtěčném stavu vědomí zážitek, který je osobitý a probíhá v organizaci Já a astrálním těle, zatímco vedle toho probíhá poměrně samostatně zážitek éterného a fyzického těla. Jde tedy o paralelní zážitky: duchovní zážitek, probíhající v organizaci Já a v astrálním těle, který je pouze provázen zážitkem éterného a fyzického těla. To v normálním vědomí nemůže nikdy nastat, neboť v normálním vědomí jsou všechny čtyři články lidské bytosti spolu velmi intenzivně spojené a k podobným paralelním zážitkům nedochází. Vše je ve vzájemném propojení. V tomto zážitku je v nejvyšším smyslu obsažený určitý způsob vnímání a celý způsob prožívání tak, že člověk se cítí úplně sjednocený s tím, co prožívá. Jako nejpodstatnější zážitek si nejprve uvědomí sjednocení, neboť astrální tělo, když je přitaženo k organizaci Já a prožívá duchovní entity, prožívá je jako přítomnost; je to zde. Prožívá to přibližně tak, jako když prožíváme vlastní tělo; ve vnímání nerozlišujeme a neprožíváme ho jako něco vnějšího, ale prožíváme se jako jednota - to je první aspekt. To je „zážitek přítomnosti“.

*druhé
stadium,
vize,
paralelní
zážitky* Druhé stadium je zajímavé tím, že zmíněné osobnosti mají nejprve různé představy dotyků, které mohou být přirozeně velmi snadno zaměnitelné s obyčejným chorobným stavem, který je známý také v psychiatrii, ale samozřejmě to

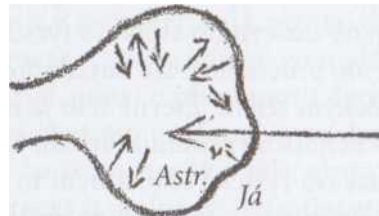
² Viz R. Steiner: *Vědomí zasvěcence*, GA 243, Fabula 2009, a *Iniciační poznání*, GA 277, Fabula 2011. - Pozn. vyd.

není totéž.

Představy se stupňují až ke skutečným vizím. V tomto stadiu organizace Já a astrální organizace ještě uchopují éterné tělo. Dochází tak k paralelním zážitkům, kdy organizace Já, astrální organizace a éterné tělo se navzájem prožívají jako vyzdvížené z fyzického těla a fyzické tělo si paralelně prožívá své procesy. Tím nastává něco opravdu zvláštního.

Díváme-li se v běžném životě svými očima, jde o proces, při němž jsme zvnějšku podníceni světlem a tento podnět dále přijímáme dovnitř. Podnět putuje až k éternému tělu, kde vytváří zážitek vědomí. Podobně je to také s okem. Když vidíte, dojde-li k prvnímu podnícení zvenčí, vnější podnět nejprve podráždí Já, pak proniká do astrálního těla a dále k éternému tělu, které potom celý zážitek vědomí sdělí člověku tím, že takříkajíc proniká do všech stran jeho fyzické organizace. V tomto narážení vlastně spočívá zážitek vědomí. Popis tohoto procesu týkajícího se oka schematicky znázorňuje tato kresba:

tabule 4

Dojde k podnícení; podnět nejprve působí v Já, přejde do astrálního těla, do éterného těla a to, co působí v éterném těle, proniká do všech stran fyzického těla, které ty nárazy odráží. Zpětný náraz fyzická je vlastně zážitkem oka. Je to neustálá hra mezi éterným tělem a cévnatkou, sítnicí. To, co éterné tělo působí v cévnatce a sítnici, je to, co se v obvyklém vědomí jeví jako zážitek oka. Podobné je to u každého smyslového vjemu. Pro každého, kdo tyto jevy nahlédne, se každé líčení

)

dnešních psychologických směrů a dokonce i tzv. teorií poznání stává strašným dětinstvím.³

Éterné tělo zmíněných osobností je bezprostředně uchopeno zážitkem, který působí v Já, v astrálním a éterném těle; nyní nenaráží na smysly, nýbrž naráží zevnitř nejprve na soustavu žláz, potom na nervovou soustavu a teprve odtud naráží na soustavu smyslů, takže smysly jsou uchopeny zcela opačným způsobem, než se to děje v obvyklém životě. Na místo toho, aby byl zážitek vědomí podnícen smysly, je zážitek vědomí kolorován, zesílen a učiněn obrazným, jelikož září zevnitř směrem proti smyslům. Při tomto ozáření vznikají ve vnímavých nervech představy dotyků. To se stupňuje až k vizi. Nyní máte před sebou celý vnitřní proces.

*třetí
stadium,
stav bolesti
a slasti* Pokud vývoj pokračuje, pak nabere opět svůj směr, pak chce organizace já, astrální tělo a éterné tělo uchopit fyzické tělo z jiné strany, než je zvyklé. Chce jej uchopit zevnitř, a ne zvnějšku, jak je běžné. Uprostřed života se má uskutečnit tentýž proces, který se vlastně uskutečňuje pouze tři týdny po početí,⁴ když duchovně-duševní organizace člověka sestupuje z duchovně-duševního světa do fyzického těla. V obvyklém životě tento proces nemůže nastat, protože éterné tělo je spojeno s fyzickým tělem. Éterné tělo je nyní vyzdviženo z organizace Já a uchopeno astrálním tělem. Člověk je jako při narození, kdy získává fyzické tělo, a nyní to pokračuje dále, ale člověk chce fyzické tělo uchopit ze zcela jiné strany. To způsobuje bolest. V případě nemoci vlastně také každá bolest spočívá v tom, že tělo je uchopeno z jiného směru než obvykle. To se stane právě v okamžiku dosažení třetího stadia. Asi vás nepřekvapí, že třetí stadium se zobektivizuje tím, že cosi [jako meč] vnikne do fyzického těla, které mu klade odpor, neboť

³ Viz také W. Böhler: *Tělo jako nástroj duše ve zdraví a nemoci*, Fabula 2012. - Pozn. vyd.

⁴ Asi v 17. den. - Viz také Max Hoffmeister: *Záhady početí*, Fabula 2010. Pozn. vyd.*

bez řádné iniciace takto uchopeno být nemůže; není-li tedy zde správná iniciace, tělo odporuje a tím způsobuje bolest. Bolestí odmítá to, co prožívá. To je první stav prožitku, který je zde znovu pro toto třetí stadium. Fyzické tělo klade odpor, který se projevuje bolestí.

Co vniká dovnitř skrze bolest? Bolestí vniká dovnitř *bolest a* skutečný duchovní svět. Přichází bolestí právě z druhé *uchopení* strany, neboť na straně obvyklého smyslového vnímání a *duchovního* obvyklého myšlení dochází k uchopování fyzického světa. *světa*

Duchovní svět je ale uchopován opačným způsobem a cesta k němu vede skrze bolest. Nej silnější bolest sice nastává v okamžiku, kdy fyzické tělo vytváří odpor, ale v okamžiku, kdy je bolest uchopena duchovním světem, kdy vnikne duchovní svět, se bolest promění v pocit slasti. Ano, tak tomu je. V organismu je nejprve bolest, ale v bolesti vniká dovnitř duchovní svět, který proudí bolestí; objeví se cherub nebo seraf (tak to vyplývá z imaginace), zabodne dovnitř meč a to, že spolu s vytaženým mečem vytáhne vnitřnosti, znamená, že člověk se stane nezávislým na fyzickém těle, tak jak ho obvykle máme. Ve vnitřnostech se neprožíváme, ale je v nich přechod k zážitku duchovna. Fyzická bolest se promění v slast a lidé mluví o přítomnosti Boha, anebo když rozlišují, mluví o přítomnosti duchovního světa.

Toto poslední stadium prožívají ty osobnosti, které *svátá Terezie* jsou dostatečně silné ve svém éterném těle, aby mohly *a minulá* unést celý proces. Tento proces u zmíněných osobností *inkarnace* nastává proto, že je založen v jejich karmě. Osobnost, jakou byla např. svátá Terezie, přichází z minulé inkarnace, v níž se její duše stala velmi silnou.⁵ Než při inkarnaci, kdy se vtělí jako svata Terezie, uchopí fyzické tělo, uchopí intenzivním způsobem éterné tělo, které je silnější a s intenzivnější vnitřní kvalitou, než mají běžní lidé. Oblékne si toto vnitřně kvalitativně silnější éterné tělo,

⁵ Podrobně viz v knihách R. A. Powella *Hermetická astrologie a reinkarnace a Hermetická astrologie a biografika*, Fabula 2013 a 2014. - Pozn. vyd.

kteře odpovídatjícím způsobem vystoupí z fyzického těla a silně se naváže na astrální tělo a na Já, které jsou také silné z dřívější inkarnace.

proces samoléčby A to je důvod, proč se u některých nemocí, přinejmenším u některých z nich, éterné tělo neodrží orgánů, když jsou uvnitř tohoto éterného těla vitalizující síly výživy. Takovým lidem se stává, že v okamžiku, když mají z hlediska fyzického pozorování tyto zážitky a dojde k třetímu stadiu, opravdu onemocní. Ale éterné tělo, které je silné, současně dokáže nemoc opět překonat, takže v tomto procesu se nemoc in státu nascendi sice objeví, ale ze silného éterného těla zároveň vychází samo- léčba. Celý proces, který je současně latentní nastupující nemocí i uzdravováním, patří k tomu nejzajímavějšímu v oblasti vývoje lidstva.

výkyv mezi nemocí a vyléčením, svatá Terezie Právě u takové osobnosti jako je svatá Terezie lze v konečném stadiu jejího vývoje vidět setrvalý proces nastupujícího stavu nemoci a setrvalý proces uzdravování. Toto pendlování, tento magický výkyv mezi vznikající nemocí a vyléčením, se přirozeně neodehrává ve fyzickém světě, pro který nebyl stvořen, ale odehrává se v duchovním světě. Jestliže se éterné tělo vytváří před pozemskou inkarnací, dostává v této době také svůj charakter. A osobnost svaté Terezie je v tomto okamžiku uvedena do dřívějšího stavu. Ale ve státu nascendi chorobného stavu se zároveň vyšvihne vzhůru do světa, ve kterém byla před narozením, tedy do duchovního světa. Výkyv dolů je ponořením se do fyzického těla, výkyv vzhůru směřuje do duchovního světa. Duchovní svět - fyzický svět, duchovní svět - fyzický svět, ale fyzický svět - prožíváný opačně, než ho obyčejně prožíváme - tak jak ho prožíváme pouze při vstupu do inkarnace. Tento vnitřní proces uzdravování, tento terapeutický proces pocházející z kosmu, z duchovna, je něčím tak intenzivním, že opravdu může intenzivně působit na nemocné v okolí takové osobnosti, jestliže jejich nemoc do jisté míry souvisí se směrem, v němž se celá věc

odehrává. V blízkosti takových osobností tedy skutečně může docházet k těm nejzávažnějším vyléčením. Ano, popisovaná skutečnost může zajít mnohem dále, a zejména ve starších, lepších časech církve, ještě předtím, než se tyto jevy zvrhly v pověřivé uctívání relikvií a čarodějnictví, byly využívány jemným esoterním způsobem. V lepších časech náboženského vývoje byly věřícím předávány životopisy těchto osobností v názorném, až imaginativním líčení, takže se mohli naplnit celistvými vzory těchto osobností. A tu se mohlo stát - neříkám, že se to stávalo vždy, ale mohlo se to stát - , že když byl při této příležitosti přítomen moudrý vůdce, určité osobnosti z běžného života, jejíž nemoc se vyvíjela jistým směrem, poskytl tuto intenzivně imaginativně napsanou biografii, možná podpořenou vlastními slovy. A díky tomu se mohly uskutečnit uzdravující procesy, takže již nasměrování mentality těchto osobností na život nějakého světce mělo terapeutický význam.

Vidíte, že právě pozorování, která sahají hluboko do lidské bytosti, nás vedou do stavu nadsmyslového prožívání vždy ze zdravého stavu přes stav nemoci.

Jestliže tedy budete někomu poskytovat rady, jak provádět cvičení, aby se dotyčný nějak dostal do nadsmyslového světa, musí tyto rady směřovat především k posílení organizace Já, astrálního těla a éterného těla, aby se proces, který jsem vám vylíčil jako jednoduše daný karmou dotyčné osobnosti, mohl uskutečnit správným způsobem. To, co se vlastně děje v iniciaci, můžeme studovat již studiem těch procesů, které se hodně dotýkají patologické oblasti.

Pro lékaře má proto nemalý význam, když začne studovat život těchto osobností, neboť právě v jejím životě může nacházet to, co lze vyjádřit vlastně pouze paradoxem. V životě těchto osobností bude nacházet zdravý protějšek tu nebo tam se objevujícího komplexu chorobných symptomů, neboť pro lékaře je nejplodnějším poznatkem vidět zdravý protějšek chorobného procesu. Je tím, co vnitřně

esotericky nejvíce vede k ovládní terapie.

Přistoupí-li k tomu ještě znalost materiální substance, která se může stát lékem pro svou příbuznost, pro svou afinitu s některými silami éterného těla, jež jsou ve svém samoregulačním působení u zmíněných osobností zvláště činné, můžeme se také naučit, jakým způsobem se vyvíjelo éterné tělo svaté Terezie, když se objevila nemoc ve státu nascendi, a zároveň budeme spolu se silami působícími v antimonu poznávat uzdravující síly; potřebný terapeutický proces lze vyčíst přímo ze samotné přírody.

vztah karmy a terapie Dalo by se říci, že v pozorování těchto zážitků spočívá ona pozoruhodnost, paradox, že člověk se učí nahlížet na nemoc z druhé strany, z níž ovládají nemoci duchovní bytosti, nikoli člověk. Způsob ovládní nemoci, který rozvíjejí lidé z aspektu Země, spočívá v dosažení určitého vztahu prostřednictvím terapie, která nemoc zruší. Duchovní bytosti, které mají co činit s člověkem, však ovládají nemoci jinak. Ty zapracovávají nemoc do sítě karmy.⁶ To je jejich úkol, který ovšem věci nespojuje tak úzce, jak jsou propojené chorobným stavem zde na světě. Člověka, jenž zde onemocní v sedmnácti, samozřejmě nemůžeme léčit v pětáctyřiceti. S ohledem na utváření karmy je to ovšem tak, že to, co v určité inkarnaci probíhá jako proces nemoci (ať již je vyléčený nebo ne), je sice vetkáno do budoucí karmy, ale možná až za tři tisíce let, neboť v rámci duchovního světa má čas zcela jiná měřítka. Na těchto procesech, kdy přichází to, co z duchovního hlediska v duchovním světě již přišlo, ale poté vyzařuje i dolů do fyzického světa, se však můžeme hodně naučit.

představa času a karma Vezměte si takový proces, který jsem vám právě naznačil a který se v obvyklém průběhu evoluce uskuteční možná až za tři tisíce let. K tomu, co se s člověkem děje nyní, vytvářejí duchovní bytosti vyrovnávající proces karmy,

⁶ Podrobně viz v knihách R. A. Powella *Hermetická astrologie a reinkarnace; Hermetická astrologie a biografika*, Fabula 2013 a 2014. - Pozn. vyd.

který nastane za tři tisíce let. Je to normální proces. V obyčejném životě však známe čas jen velmi nepřesně. Jak si vlastně představujeme čas?

Čas si přibližně představujeme jako čáru probíhající z nekonečna minulosti přes přítomnost do budoucnosti. Každopádně jako tlustou čáru, nebo spíše tlusté lano, neboť obsahuje vše, co celkově vnímáme ve světě a současně v každém jednotlivém okamžiku přítomnosti. Představujeme si to tak, pokud si vůbec něco představujeme, neboť většina lidí si to vůbec nepředstavuje. A pokud si dokážeme čas představit pouze takto, jen obtížně se učíme nalézat porozumění pro duchovní procesy, které jsou přece uvnitř všech fyzických procesů.

tabule 4

3000 let

Ve skutečnosti však čas takový není, ale celé vlákno, které jsem zde nakreslil na tabuli, se může splést do jednoho klubka. Uvnitř tohoto klubka je obsažena celá časová linie, takže v jednom klubku je svinuto tři tisíce let. Čas se může svinout do klubka, a jestliže se takto svine kvůli nějaké evoluci, pak to klubko může žít v jednom člověku. Takto v klubku svinutý čas žil v pozemském životě svaté Terezie. To je vlastně mystérium, že věci, které se jinak v karmě uskutečňují vzdálené daleko od sebe, jsou sesunuty dohromady (viz nákres).

Přistoupíte-li k takovému jevu, uvidíte, jak se vnitřní duchovní pozorování karmických vztahů⁷ připojuje k vnějšímu

⁷ Viz Powell, R. A.: *Hermetická astrologie a reinkarnace a Hermetická astrologie a biografika* (zvláště ve vztahu reinkarnace sv. Terezie z Ávily a sv. Jana od Kříže). -

pozorování chorobných příznaků a terapii.

*působení
kněze a
karma* Tu tedy vidíte, jak se kněžské působení na člověka, který se musí držet svého výhledu na karmické souvislosti, na duchovno, může setkat s tím, co lze o těchto věcech lze pochopit pouze z hlediska medicíny. K porozumění těmto skutečnostem je nutné v nich umět žít, nikoli o nich mít pouze teoretické vědění. Povinností lékaře je umět v nich žít po té stránce, která se otevírá z hlediska patologie a fyziologie. Povinností kněze je umět žít uvnitř skutečnosti z té strany, která vyplývá z teologického a karmického hlediska. Harmonie může nastat ve společném působení, nikoli v diletantském vzájemném vměšování. K tomu je nutné neustále přihlížet.

*aspekt
svobodné
vůle* S těmito otázkami souvisí ještě něco jiného, zvláště pro naši dobu. Víte, moji milí přátelé, jak mrzutě a nevlídně chápe člověk ideu, která je pro nezaujatého člověka samozřejmá, ale přesto odmítána, protože intelekt filosofů se k ní nedokáže dostatečně přiblížit - ideu svobodné vůle.

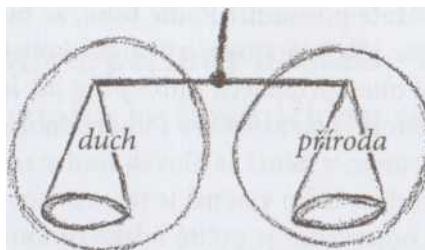
O smyslových vjemech jsem řekl, jak dětinské jsou problémy, o nichž se píše ve fyziologiích a psychologiích, pro toho, kdo je skutečně nahlédne. Ale to, co se žvaní o ideji svobodné vůle, to je teprve něco. Neboť musíte uvážit, že svobodné rozhodnutí je v každém okamžiku výsledkem celé lidské bytosti; ať se již prožívá ve zdraví, nemoci, napůl nemocném stavu nebo nanejvýš zdravém stavu, ve svobodném přívalu vůle. V tomto svobodném přívalu vůle totiž spočívá celý člověk, se všemi svými komplikacemi, které můžeme prohlédnout. Lidskou povahu budeme lépe znát teprve tehdy, až se naučíme ji poznávat v této komplikovanosti.

A uvidíte, že to, co u abnormálních osobností nabývá abnormálního odstínu, ať již na jednu, nebo na druhou stranu, se v každém člověku ruší a sjednocuje v harmonii. Výrok, že člověk je přístupný k působení cheruba, ale stejně je přístupný k působení čerta, je sice triviální, ale také pravdivý. A také tyto procesy, kde

Pozn. vyd.

je člověk přístupný ďáblu, budeme ještě studovat. To vše je obsažené i v obyčejném člověku, jenže tato proti chůdná působení se ruší, protože se rozvíjejí do těch nejrůznějších směrů stejně silně. Je-li v každém člověku anděl, pak je v každém člověku také ďábel. Ale je-li působení obou v nějaké věci stejně silné, vzájemně se zruší.

tabule 4

*bod
rovnováhy
mezi dvěma
sférami*

Nyní pozorujte tuto váhu (viz kresba). Existuje jeden bod, kde můžete přiložit závaží, a tak se může vše uvést do pohybu. Tím, co přiložíte vpravo nebo vlevo, hypomochlion nebude ovlivněno, zůstane vždy v klidu. Zařízení však musíme nastavit tak, aby se vyhnulo dotyku. Na podobné duchovní hypomochlion v člověku působí protikladné síly. Odtud můžete studovat lidskou povahu. Nikde nenaleznete důvod představit člověka jako svobodnou bytost, protože v přirozenosti člověka je vše kauzálně podmíněno. Studujete-li povahu člověka s materialistickým smýšlením, nedojdete k myšlence svobody, ale přijдете ke kauzální podmíněnosti. Budete-li člověka studovat také duchovně, přijдете sice k determinaci vůle skrze božství nebo duchovní bytosti, ale k svobodě vůle také nedospějete. Jako

hrubozrný materialista si můžete nalhávat svobodu a studovat přirozenou kauzalitu vůle, můžete být důvtipná hlava jako Leibniz a přihlížet k duchovnímu aspektu - stejně dojdete k determinismu. Přirozeně, pokud zde studujete misku spolu s vahadlem, dojdete jenom k pohybu. Tak tomu je, když člověka studujete dle povahy, tak to je, když člověka studujete podle ducha - k svobodě nedospějete, protože ta leží uprostřed v bodu rovnováhy mezi oběma sférami.

To je teorie. Praxe je ovšem taková, že u člověka, který před vámi stojí v těžké životní situaci, máte rozhodnout, zda ho můžete činit odpovědným za jeho čin. Jde o praktickou otázku, zda uměl ovládat svoji svobodnou vůli, nebo ne. Podle čeho to můžete posoudit? Podle toho, že budete schopen posoudit, zda se jeho duchovní a fyzická konstituce udržuje v rovnováze. V obou případech může přijít jak lékař, tak kněz. Proto ke každému školení lékaře i kněze musí patřit rozpoznávání toho stavu, v němž je člověk buď v rovnováze mezi duchem a přírodou, nebo v němž je tato rovnováha posunuta. O smyslu pro odpovědnost určité lidské osobnosti nesmí být nikdy rozhodnuto jinak než po hlubokém poznání lidské bytosti. O otázce svobody lze nejlouběji uvažovat právě ve spojení s otázkou odpovědnosti.

Ráno na to navážeme a budeme pokračovat dál. Uvidíme, že to, co na jedné straně vede ke zdraví, na druhé straně vede do patologie.

Dornach, 10. září 1924

Rudolf Steiner

GA 318